

Zoltan Jan
Nova Gorica

POZNAVANJE SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI ZA MLADE BRALCE V ITALIJANSKEM PROSTORU

Največji delež prevedene slovenske književnosti v italijanščino po drugi svetovni vojni predstavljajo dela za otroke in mladino (štiriinštirideset bibliografskih enot od stoosemdesetih samostojnih knjižnih izdaj). V prejšnjih obdobjih se je ta plast slovenske književnosti dokaj redko pojavljala v italijanskem prostoru, sedaj pa kažejo zanimanje zanjo tudi velike italijanske založbe, kar spravlja v zadrego raziskovalce slovensko-italijanskih literarnih stikov, ki praviloma tega fenomena ne obravnavajo, pač pa ga kvečjemu omenjajo in se zadovoljujejo z ugotovitvijo, da gre v tem primeru za komercialno zanimivo blago, saj se poleg enciklopedij in priročnikov najbolje prodaja. Podatkov o razmeroma uspešni prodaji namreč ni mogoče uskladiti z ustaljenimi stereotipi, da slovenska književnost v Italiji ni znana, da ni komercialno zanimiva in da ne zbuja zanimanja pri publiki. Predstavitev repertoarja prevedenih del in njegovega nastajanja ter rekonstrukcija procesov prodiranja v italijanski prostor želi najti odgovor, kako se takšna odmevnost lahko doseže in katere plasti posameznih leposlovnih del so realizirane v literarni komunikaciji z bralcem.

Repertoar prevedenih del in njegovo oblikovanje

Repertoar prevedenih del obsega predvsem drobne knjižne izdaje, med katerimi prevladujejo slikanice, vendar tudi obsežno antologijo ter nekaj daljših mladinskih del.¹ Pri samostojnih knjižnih izdajah so najpogostejša sodobna dela za mladino in otroke. Kajetan Kovič, Svetlana Makarovič, Mira Mihelič, Ela Peroci, Leopold Suhadolčan in Dane Zajc so zastopani s skupno enajstimi knjižnicami. Viden delež imajo prevodi ljudskega slovstva (šest samostojnih knjižnih izdaj, poleg tega je ta zvrst zastopana tudi v treh širših antologijah). Starejši avtorji – Fran Levstik, Matija Valjavec, Josip Jurčič, pa tudi Josip Ribičič, Prežihov Voranc, France Bevk in Anton Ingolič – so predstavljeni v osmih knjigah, medtem ko je književnost za mladino, kljub uspehu Ingoličeve *Gimnazije* ter Seliškarjeve *Bratovščine Sinjega galeba*, bolj skromno prisotna. Repertoar je zaokrožen z antologijo

¹ Prim. bibliografski dodatek.

jugoslovanskega slovstva za mladino, v katero so vključeni vsi klasiki te plasti slovenske književnosti.² Slika se še bolj izostri, če se upošteva, da sta bili deli *Solzice* ter *Martin Krpan* ponujeni kot književnost za mladino in da sta zaradi vključenosti v ta sklop izšla tudi Jurčičev *Sosedov sin* ter *Jurij Kozjak*.

Nekatera teh del so doživela ponatise ali so izšla tudi za italijanske razmere v dokaj visokih nakladah. Pomembno posebnost predstavlja dejstvo, da imamo iz slovstva za mladino prevedena predvsem pripovedna dela in komajda kaj lirskih, ker praktično ni prevajalcev. Največ prevedenih del ima za adresata otroka na predšolski stopnji. Med njimi so najštevilnejša dela s preprosto fabulo in enim samim glavnim junakom. Ta je v svojem spoznavnem in doživljajskem svetu blizu otroku in doživlja ista izkustva, kot jih srečuje v svojem najzgodnejšem dozorevanju. Ti junaki ostajajo otroci, pa čeprav so lahko odeti v živalski lik (*Muca copatarica*, *Bela mačica*, *Zmajček Direndajček*, *Dvanajst slončkov*, *Trije grahki*, *Miškolin*, *Miška spi*, *Tri botre lisičice* itd), lahko pa so tudi otroci, ki s pomočjo pravljličnih rekvizitov doživljajo različne pustolovščine (*Moj dežnik je lahko balon*). Kvantitetno podoben obseg imajo dela o pretresljivo žalostnih, domala tragičnih usodah otroških junakov, pri katerih pa je dogajalni čas odmaknjen v preteklost ali v tuje socialno okolje, kar blaži identifikacijo bralca z literarnim likom, a vendar ohranja poučnost (*Pestrna*, *Kdo je napravil Vidku srajčico*, *Pastirček*, *Solzice* ipd). Manj številna so dela o doživetjih otrok sodobnega časa, ki se jim ob zanimivem in napetem spletnju fabule pripetijo različne bolj ali manj poučne ali pristrčne dogodivščine (*Zgodbe o Puhku*). Še manj pa je klasičnih pravljic, v katerih nastopajo čarovnice, palčki, princi, kralji in kraljične s tipično karakterizacijo ter posrednim vzgojnim sporočilom, ki ostaja znotraj preglednega etičnega principa.

Prevedena dela imajo torej **značilnosti tradicionalnih otroških del brez izrazitih modernizacij in brez poudarjenih potez nacionalne književnosti**, tako da v pretežni meri ne pričajo o slovenski narodni biti, specifičnem izkustvenem in doživljajskem svetu našega otroka, vendar se tudi ne uvrščajo v drugi pol, tako da se ne spuščajo v območje skrajne komercializacije. Kot bo vidno, imajo te značilnosti daljnosežne posledice, najprej pa je treba rekonstruirati oblikovanje repertoarja ter poti, prek katerih se je slovenska književnost za otroke in mladino pojavljala v italijanskem prostoru.

Vse ugotovljene lastnosti odkrivajo pomembne razlike v primerjavi z repertoarjem drugih prevedenih zvrsti, kar je eden od vzrokov, da imajo po eni strani večji uspeh kot druga dela, po drugi strani pa prav od tod izhaja dejstvo, da se nanje pozablja in da niso prisotna v slovenskem spominu. Previdnost pri izbiranju prevedenih del in izogibanje drznim inovativnim delom pa razkriva najverjetnejše razloge, zakaj slovenska književnost za mlade bralce ni imela še večjega uspeha.

Poleg nanizanih vprašanj je treba pri obravnavi pojavljanja te zvrsti slovenske književnosti v italijanskem prostoru upoštevati še eno lastnost. Znotraj prevodov so vidne tri plasti, ki vplivajo na razpoznavnost literarnozgodovinskih procesov. V italijanske založniške programe je večina del prišla po **prizadevanjih posameznih posrednikov**, ki so za to uporabili neverjetno iznajdljivost in vztrajnost, čeprav

² *La letteratura giovanile jugoslava*, ur. Arturo Cronia, Martin Jevnikar, prev. Martin Jevnikar, Milano, Trevisini 1968, 189 str. (Università degli studi di Padova. Collana di studi sull'Europa orientale 8).

marsikdaj niso dosegli pričakovanega uspeha in celo med Slovenci mnogokrat niso bili deležni zaslužene pozornosti. Drugi del prevodov je izšel v **kooperaciji Mladinske knjige z italijanskimi založbami**, kar predstavlja poleg dejavnosti Založništva tržaškega tiska edini primer institucionaliziranega posredovanja slovenske književnosti v italijanski prostor. Tretji sklop sestoji iz del, ki so jih izdale **manjšinske organizacije za lastno afirmacijo in za potrebe svoje skupnosti**.

* * *

Posebno mesto ima prizadevanje Ferdinanda Kolednika, ki je dobršen del svojega življenja posvetil uveljavljanju Jurčičevega *Jurija Kozjaka* in uspel zagotoviti prevode v skoraj petdeset različnih jezikov in seveda tudi v italijanščino.³ Posrednika največkrat prevedenega slovenskega dela v tuje jezike je sicer vodilo prepričanje, »da je malokateri pisatelj znal kakor Jurčič prikazati in poosebiti vsakovrstne nasilnike in zatiralce slovenskega naroda v Turkih, ki so divjali, morili in rušili«, vprašanje pa je, kateri razlogi so prevladali pri založnikih.⁴ Znano je, da so večinoma razumeli dvoumen podnaslov »*racconto storico del XV° secolo*« (zgodovinsko povest iz 15. stoletja), kot da gre za povest, ki je nastala v šestnajstem stoletju, ne pa kot podatek, da ta čas opisuje. Verjetno so bili za založnike pomembnejši prav ti razlogi in jih ni prepričalo njegovo mnenje: »*Večkrat sem v tujini ugotovil, kako velik vpliv imajo domače knjige, pa četudi v prevodu, na drugi, tretji in celo četrti rod izseljencev. Mali ljudje, ki so nekaj slišali o 'stari domovini', jemljejo s posebnim zanimanjem in svetim spoštovanjem v roke knjige, ki so jih napisali sorojaki v domovini.*«⁵ V tem primeru gre torej za splet okoliščin, ki so privedle po stranski poti do izida slovenskega dela v italijanščini. Po eni strani imamo prizadevanja posameznika, ki verjame v vzgojno in narodno osveščujočo komponento literarnega dela, po drugi strani gre za delo, ki je sposobno pritegniti mladega bralca.

Franc Kolednik je pri pripravi izdaje *Jurija Kozjaka* v Padovi sodeloval z drugim pomembnim posrednikom slovenske književnosti za mladino, z učiteljem Francem Dakskoblerjem. Tega Tržačana so fašistične šolske oblasti kot slovenskega učitelja premestile najprej v okolico Vicenze, kasneje pa v Padovo, kjer se je uveljavil kot ugledni pedagog. Po upokojitvi mu je v enem desetletju uspelo pri založbi Messaggero v Padovi izdati tri dela Antona Ingoliča (*Tajno društvo PGC, Gimnazijka, Potopljena galeja*), izbor pravljič Svetlane Makarovič, iz zakladnice slovenskega ljudskega slovstva pa izbor slovenskih legend ter antologijo slovenskih

³ Josip Jurčič: *Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno*, *Racconto storico del XV secolo*, prev. Ferdinand Kolednik, Milano, Istituto di propaganda libraria 1947, 157 str. Ponatisi: 1947, 1959, 1968. Isti: *La vendetta dello Zingaro Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno*, prev. Franc Kolednik, Padova, EMP 1974. Njegova prizadevanja so bila deležna največjega priznanja v Franciji, kjer je dvakrat (2.12.1938 za prevod *Jurija Kozjaka* in 21.6.1955 za prevod Voznikov Lipa Terčeljskega Grivškega v francoščino) prejel nagrado Prix Langelois francoske akademije. Prim.: Ferdinand Kolednik: *Prevodi nekaterih spisov Goriške Mohorjeve družbe v tuje jezike*. Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1976, str. 69.

⁴ Prijatelj *Jurija Kozjaka*, *Srečanje z možem, ki je »spravil« Jurčičev roman že v 46 jezikov*, *Večer* 4.10.1948, št. 233, str. 5; Božidar Borko: *Ferdinand Kolednik, 70-letnik*, *Delo* 26.5.1977, št. 120, str.7; Ferdinand Kolednik: *Prevodi nekaterih spisov Goriške Mohorjeve družbe v tuje jezike*, Koledar Goriške Mohorjeve družbe 1976, str. 69.

⁵ F. Kolednik: *Prevodi nekaterih spisov Goriške Mohorjeve družbe v tuje jezike*, str. 69.

umetnih živalskih pravljic.⁶ V prizadevanja za izid teh šestih knjig – nekatere so obsežne in opremljene s komentarji, nekatere so bile ponatisnjene – je bilo potrebno vložiti veliko naporov, ki jih slovenska javnost praktično ni opazila, kot je prezrla tudi ostalo nemajhno Dakskoblerjevo delo za uveljavljanje slovenske književnosti v Italiji, ki sega od vzgoje italijanskih prevajalcev (npr. Patrizie Raveggi) pa do publicističnega dela in radijskih oddaj.⁷ O teh naporih nam priča njegov že omenjeni zagovor prevoda Kosmačevega *Tantadruja* Patrizie Raveggi, kjer je zapisal, kako je v Italiji prevajanje malo cenjeno, tako da mora prevajalec romati od vrat do vrat, preden kakšno delo tudi dejansko izide, praviloma pa je slabo nagrajen, kar seveda ni nobena italijanska posebnost.⁸ Zanimivejši je njegov občutek, da prevajalec, ki objavlja v tujini prevode slovenskega leposlovja, opravlja pomembno, narodno koristno delo, ki bi ga morala domovina bolj spoštovati in podpirati. Takšno vrednotenje je gotovo sprejemljivo, pomisleke pa zbuja mnenje, da je treba prevajalce predvsem spodbujati, ne pa tudi kritično ocenjevati, ker bi jih to lahko odvrnilo od njihovega dela. Prav gotovo s svojimi prevodi ne bi prodrli, če si v dolgih desetletjih uspešnega dela v šolstvu ne bi bil pridobil ugleda in spoštovanja kot viden funkcionar šolskih sindikatov, avtor učbenikov in organizator šolstva, za kar je prejel tudi več italijanskih javnih priznanj. Franc Dakskobler je eden redkih, ki je svoj poklicni uspeh združil s prizadevanji za uveljavljanje slovenske književnosti v Italiji.

Uspehi ne morejo prekriti nekaterih dejstev. Med posameznimi izdajami nastajajo večletni presledki, ki opozarjajo na težave, ki so spremljale prizadevanja posrednika. Največ je dosegel, ko se je na italijanskem tržišču pojavila tudi Mladinska knjiga, kar so očitno izkoristili oboji in kar priča, kako pomembna je medsebojna povezanost posameznih akcij. Obžalovati je, da so kljub predhodnim uspehom pozabili na književnost za mladino in se osredotočili zgolj na dela za otroke.

Podobno kot Ingoličev je tudi Bevkov prodor v italijanski prostor rezultat prizadevanj njegovega prevajalca Ezia Martina, vendar so v tem primeru rezultati skromnejši. Piemontski profesor, ki se čuti Provansalca, torej pripadnika francoske manjšine v Italiji, se je pobilje seznanil s slovensko kulturo med drugo svetovno vojno, ko se je kot italijanski vojak v Baški grapi sredi vojne vihre naučil slovensko in se je po drugi svetovni vojni kljub neštetim zapletom poročil s Slovenko.⁹ Kot ambiciozen srednješolski profesor si je prizadeval dobiti mesto na univerzi in je

⁶ Anton Ingolič: *La banda dei chiodi, La società segreta P.G.C.*, prev. Franc Dakskobler, kom. Vittorio Marino, Padova, Messaggero 1974, 108 str.; Anton Ingolič: *La liceale*, prev. Franc Dakskobler, Padova, Messaggero 1976; Anton Ingolič: *La Galea sommersa*, prev. Franc Dakskobler, Padova, Messaggero 1979; Svetlana Makarovič: *Tredici fiabe per la buonanotte*, prev. Franc Dakskobler, Brescia, La scuola 1977; *Leggende slovene*, ur. Franc Dakskobler, prev. Franc Dakskobler, Padova, Messaggero 1981, 155 str.; *Gli animali dello zodiaco ed altre novelle*, prev. Franc Dakskobler, Padova, Messaggero 1979.

⁷ O njegovih prevodih so pisali le Božidar Borko (*Delo* 22.10.1974, št. 345, str. 5; *Delo* 20.2.1976, št. 42, str. 8, *Knjiga* 1976, št. 4–5, str. 252), Martin Jevnikar (*LitV* 1975, št. 6, str. 45) in Martin Breclj (*PrimN* 20.2.1977, št. 11, str. 11; *PrimN* 14.5.1976, št. 20, str. 11). V letih 1976–80 je med drugim pripravil tudi okrog petdeset radijskih oddaj o slovenskih pesnikih in pisateljih v italijanščini za Radio Koper. Prim. Marijan Breclj: *Dakskobler, Franc, Primorski slovenski biografski leksikon*, 4. snopič, Gorica 1977, str. 254.

⁸ Franc Dakskobler: *Nekaj opazk o recenziji prevoda Tantadruja Cirila Kosmača, Primorska srečanja* 1983, str. 196. Prim. poglavje 4.1. o historiatu raziskave.

⁹ Marijan Breclj: *Dr. Ezio Martin, Novi posrednik slovenske literature v italijanskem svetu*, Vestnik založbe Lipe 1960, št. 13/14, str. 2–3; Martin Jevnikar: *Martin, Ezio, Primorski slovenski biografski leksikon*, 20. snopič, Gorica 1994, str. 713–714; Alojz Rebula: *Provansalec po rojstvu*,

sodeloval tudi s Calvijem, italijanskim profesorjem na tolminskem učiteljskišću in kasnejšim univerzitetnim profesorjem v Torinu. Med drugim se je Ezio Martin spoznal z Bevkom in se skušal tudi v prevajanju, vendar je imel zelo hude težave pri iskanju založnikov, ki bi bili pripravljeni izdati kakšen prevod Bevkovih del.¹⁰ Po neskončnih naporih mu je najprej uspelo pri švicarski založbi v Zürichu izdati *Pestno*, dve leti kasneje pa sta bili pri torinski hiši objavljeni še mladinski povesti *Pestna* in *Tovariša*.¹¹ Slednja knjiga je čez šest let doživela ponatis, tako da je izšla v skupni nakladi 6.000 izvodov, vendar mu z drugimi prevodi primorskega mladinskega pisatelja ni uspelo prodreti, verjetno zato, ker ni mogel zagotoviti vnaprejšnjega odkupa vsaj nekaj sto izvodov, s čimer založba krije materialne stroške izdaje.¹² Navezal je stike s petnajstimi italijanskimi založbami, a je njegov naslednji Bevkov prevod izšel šele po tridesetih letih, ko je Založništvo tržaškega tiska v zbirko Est Libris vključilo Bevkov roman *Crepuscolo*.¹³ V rokopisu so ostali njegovi prevodi *Pastircev*, *Grivarjevih otrok*, *Matere Polone*, *Legend*, pa tudi *Kaplana Martina Čedermaca*, ki ga italijanske založbe niso hotele objaviti zaradi pisateljeve obtožbe orožnikov (carabinieri), reška založba EDIT pa zato, ker je osrednji junak duhovnik in je v tistih letih potekala kampanja proti nevarnosti klera.¹⁴ Zaradi takšnega spleta okoliščin je bil odlomek iz *Kaplana Martina Čedermaca* prvič objavljen šele 1994. v goriški krajevni reviji, vendar ne da bi upoštevali napore Ezia Martina.¹⁵ Bevkov prijatelj iz Piemonta je pisal tudi o Preglju, ohranjeno je pričevanje, da se je ukvarjal še s Stritarjem, Jenkom, Levstikom, Gregorčičem, vendar je na koncu poklonil svoje rokopise Goriški knjižnici Franceta Bevka, ker je obupal v neskončnih brezplodnih prizadevanjih, da bi našel založnika. Neobjavljeni so ostali tudi njegovi prevodi Prežihovega *Doberdoba*, Jurančičeve razprave *Južnoslovanski jeziki*, Kreftove *Balade o poročniku in Marjutki*, Pregljeva dela *Dom gospe matere Serafine* ter odlomki iz del Franceta Prešerna, Janeza Trdine, Frana Levstika, Josipa Stritarja, Simona Jenka, Simona Gregorčiča, Janeza Janžekoviča, Karla Mauserja in še koga.¹⁶

Slovenec po srcu (Intervju), *Celovski zvon* 1993, št. 40, str. 69–85; Zoltan Jan: *Zanimanje za slovensko književnost v obdobju fašizma, Primorska srečanja* 1995, št. 170–171, str. 422–428.

¹⁰ Ezio Martin: *Bevkovo dopisovanje z menoj*, Zaliv 1977–1983, od št. 58/59 do št. 1/4.

Prvi prevodi Bevka so izšli že pred drugo svetovno vojno. Znani slavist Wolfango Giusti je objavil 1925. in 1926. leta njegove novele *Faraon*, *Most samomorilcev* ter *Rablji* v reviji *I nostri quaderni*, ki je izhajala v Lucianu (Abruzzo). Umberto Urbani je 31.3.1937 objavil *Kresno noč* v tržaškem dnevniku *Il Piccolo* ter jo ponatisnil v milanski reviji *Le lingue estere* 1937. Zaradi Bevkove izpostavljenosti v fašizmu je bilo prevajanje in izdajanje njegovih del tvegano in otežkočeno. Prim.: France Dobrovoljc: *Literarno delo Franceta Bevka v prevodu, Pregledna bibliografska slika*, Bori 1955, št. 3, str. 152, 345.

¹¹ France Bevk: *La bambinaia*, prev. Ezio Martin, Zurigo, Edizioni svizzere per la gioventù 1957, 36 str.; France Bevk: *Ragazzi soli*, prev. Ezio Martin, Torino, G. B. Parovia & C. Colona 1959, 145 str. (Le Gemme d'oro per ragazzi); Ponatis 1965.

¹² Ezio Martin: *France Bevk, autore per ragazzi, Iniziativa isontina* (Gorica) 1970, št. 47, str. 45–51; Alojz Rebula: *Provansalec po rojstvu, Slovenec po srcu* (Intervju), *Celovski zvon* 1993, št. 40, str. 69–85.

¹³ France Bevk: *Crepuscolo*, (*Mrak za rešetkami*), prev. Ezio Martin, Trst, ZTT 1989, 170 str. (Est Libris, Collana di letteratura); Alojz Rebula: *Provansalec po rojstvu, Slovenec po srcu*.

¹⁴ Marijan Breclj: *Bevkove »Legende« v italijanščini*, PrimN 22.3.1961, št. 12, str. 5.

¹⁵ France Bevk: *Messa con predica*, prev. Giovanni Tallone, Iniziativa Isontina 1994, št. 10, str. 70–74.

¹⁶ Ezio Martin: *Ivan Pregelj e l'epopea dei contadini di Tolmino*, Studi Goriziani 1965, str. 16; Marijan Breclj: *Bevkove »Legende« v italijanščini*.

Njegov prevod Pahorjeve *Nekropole* je prejel Kosovelovo nagrado Javnega večnamenskega središča v Ronkah šele leta 1996, potem ko je delo bilo objavljeno že v francoščini in angleščini.¹⁷ Prizadevanja enega redkih Italijanov, ki se je naučil toliko slovenščine, da je bil sposoben prevajati, in si je vrsto let neumorno prizadeval za uveljavljanje slovenske književnosti v Italiji, so ostala torzo. Primorski mladinski pisatelj, ki s svojo motiviko pogosto posega na narodnostno mešano ozemlje in bi moral zbujati zanimanje pri sosednjem narodu, pa je ostal tu povsem neznan kljub številnim prevodom svojih del v druge jezike. Motivacija z uspešnostjo Bevkovih del v drugih okoljih ni zadostovala za njegovo vključitev v italijanske založniške programe književnosti za mladino. Kot kaže, ti kupci potrebujejo drugačno, bolj preprosto literaturo, kot bo razvidno iz založniškega programa Mladinske knjige.

Med posamezniki, ki so s svojo vztrajnostjo dosegli objavo slovenskih mladinskih del, je treba omeniti vsaj še salezijanca Mirka Rijavca. Potem, ko mu zdravje ni več dopuščalo opravljati misijonarskega dela v ekvatorskih deželah, se je posvetil šolstvu in kulturnemu delu v Gorici, kjer je bil med drugim tudi predsednik Goriške Mohorjeve družbe.¹⁸ Med svojim raznovrstnim delom se je ta Bovčan poleg prevajanja v španščino posvečal tudi prevajanju v italijanščino. Največji uspeh je imel s prevodom Prežihovih *Solzig*, ki jih je 1966. leta v Bresci izdala La scuola Editrice, ista hiša, ki bo čez dobri dve desetletji v svojem pomožnem učbeniku o regionalnih književnostih upoštevala tudi slovensko literaturo v Italiji ter izdala biografiji dveh Slovencev, Kosovela in Jakoba Ukmarja.¹⁹ Preden je prišlo do te pozornosti, je zanimanje zbujala literatura za mlade bralce.

Procesi postopnega oblikovanja zanimanja za slovensko mladinsko književnost se kaže tudi pri firenški založbi Marzocco. Kasnejša poslovna partnerica Mladinske knjige, katere večinski lastnik, znani založnik Giunti, si je med prvimi prizadeval navezati stike z Vzhodom, je namreč izdala Seliškarjevo delo *Il Gabbiano Azzurro* že leta 1951 in ga ponatisnila tudi v letih 1963 ter 1966, kasneje pa objavila še dve knjigi iz slovenskega ljudskega slovstva.²⁰ Avtorji, ki so sodelovali pri teh knjigah, izvirajo iz zelo različnih okolij. Doslej je bilo zanemarjeno, da je veliko posluha pri posredovanju pokazal Luigi Salvini, ki je uspel pridobiti Carla Pauletija, da je prevedel Seliškarjevo *Bratovščino Sinjega galeba*, najuspešnejšo izdajo slovenske književnosti za mladino v Italiji, česar naše založbe niso znale ali mogle izkoristiti, saj so ostale le pri objavljanju slikanic in drobnih del. Leta 1968. se je poleg tega Martin Jevnikar vključil v projekt Artura Cronie, tako da sta pripravila antologijo jugoslovanskega slovstva za mladino *La letteratura giovanile jugoslava*, v kateri so

¹⁷ Prvič so podelili nagrade »S. Kosovela«, PDK 24.3.1996, št. 68, str. 8; Prevajalka Jolka Milič, dobitnica Kosovelove nagrade; Jurj Paljk: *Podelili nagrade Srečka Kosovela v Večnamenskem središču*, *Novi glas* 28.3.196, št. 12, str. 10; Boris Pahor *zasluži več pozornosti tudi v italijanski javnosti*, PDK 3.4.1996, št. 75, str. 5.

¹⁸ Jožko Vetrih: *Rjavec, Mirko, Primorski slovenski biografski leksikon 1987*, 13. snopič, str. 209–210.

¹⁹ Friuli Venezia Giulia, *Letteratura delle regioni d'Italia, Storia e testi*, Brescia: La scuola 1989, 395 str.; Alojz Rebula: *Jakob Ukmar*, Pordenone, Studio tesi 1992 (Civiltà della Memoria); Boris Pahor: *Srečko Kosovel*, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria).

²⁰ Anton Seliškar: *Il gabbiano azzurro*, (*Bratovščina Sinjega galeba*), prev. Carlo Pauletti, Firenze, Marzocco 1951; *Le tre comari volpi*, ur. Milko Matičetov, prev. Gino Brazzoduro, Firenze, Marzocco 1978, 24 str.; *Gianni Riccino*, prev. Vasilka Stanovnik, Firenze, Marzocco 1987, 18 str.

zastopani tudi slovenski klasiki Josip Stritar, Fran Levstik, Ivan Cankar, Dragotin Kette, Oton Župančič, Franc Saleški Finžgar, Vida Jeraj, Igo Gruden, Cvetko Golar, Danilo Gorinšek, Tone Seliškar ter ljudska pripovedka *Sirota Jerica*.²¹ Antologija sama, za katero je Martin Jevnikar prispeval tudi obsežen pregled razvoja te književnosti, v javnosti ni imela prevelikega odmeva in je ostala znana predvsem v strokovnih krogih, ki jim je bila prvenstveno namenjena in čemur je služilo tudi ime tako uglednega nosilca projekta.²² Kljub temu antologija ni le zaokrožila repertoarja slovenskih prevedenih del v italijanščino, pač pa je spodbudila nekatera prizadevanja, ki zaslužijo pozornost.

Tako je nekaj let kasneje ob mednarodnem letu knjige Goriška knjižnica v Novi Gorici v sodelovanju z Državno knjižnico iz Gorice (Biblioteca Statale Isontina) pripravila zanimivo in obsežno *razstavo knjig mladinske književnosti*, ki je bila postavljena v Gorici in Novi Gorici, nato pa je gostovala tudi v Ljubljani in Celovcu ter povsod zbudila zanimanje.²³ Prodiranje slovenske književnosti za mlade bralce se je s slednjimi izdajami pričelo navezovati na inštitucije in doseglo novo stopnjo uveljavljanja, ki ni bilo več odvisno le od energije in vztrajnosti posameznih osamljenih entuziastov, pač pa se je naslanjalo na profesionalne inštitucije. Vsi doslej navedeni posredniki so namreč delovali v glavnem med seboj nepovezano, mnogokrat se je po neuspehih to njihovo prizadevanje znašlo na obrobju njihovih ustvarjalnih iskanj, ker jih ni nihče podpiral, največkrat pa tudi njihovi uspehi niso bili niti opaženi v slovenski javnosti, zato ni čudno, da je marsikateri prevod ostal neobjavljen.

Posredniška vloga Mladinske knjige

Po omenjenih prizadevanjih so nastale pomembne reference o slovenski književnosti za mladino in postopoma so se pričeli oblikovati pogoji, da bi bilo mogoče zbuditi trajnejše zanimanje italijanskih založb za to vrst slovenske književnosti, kar je privedlo do sodelovanja Mladinske knjige z italijanskimi ter prešlo na inštitucionalno raven. Čeprav ni bilo deležno izdatnejše državne podpore, je to eden redkih primerov, da se je s posredovanjem slovenske književnosti ukvarjala poklicna ustanova, vendar je bila tudi v tem primeru ta dejavnost le stransko in ne najpomembnejše področje njenega delovanja.²⁴ Vseeno je Mladinska knjiga kasneje poskušala svojo dejavnost razširiti tudi s prevodi ostalega slovenskega leposlovja, med katerimi izstopajo poskusi s Prešernom.²⁵

Rijavčev prevod *Solzic* je bil eden redkih uspešnih uveljavitev slovenske književnosti za otroke v Italiji, ki ga je slovenska javnost opazila. Verjetno ga je zaradi tega

²¹ *La letteratura giovanile jugoslava*, ur. Arturo Cronia, Martin Jevnikar, prev. Martin Jevnikar, Milano, Trevisini 1968, 189 str. (Università degli studi di Padova. Collana di studi sull'Europa orientale. 8).

²² Prim. recenzije Zore Tavčar (Zaliv 1969, št. 18/19, str. 115–119) ter Marije Pirjevec (NRazgl 20.4.1969, št. 12, str. 368).

²³ V slovenskem časopisju je bila razstava deležna le manjše pozornosti, prav tako tudi v Italiji, pač pa so o njej poročali celovški časniki *Kärntner Tageszeitung*, *Kleine Zeitung* ter *Volks Wille* 28. in 29.11.1972. Prim. tudi *Zbornik Goriške knjižnice Franceta Bevka*, ur. Zoltan Jan, Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka, 1979 (Publikacije Goriške knjižnice. 5).

²⁴ Iz pogovora z Zoro Peršič 18.11.1993.

²⁵ Prim. poglavje 5.2. o slovenskih pesnikih v samostojnih predstavitvah.

povabila k sodelovanju Mladinska knjiga, ki je nato v drugi polovici šestdesetih let izdala serijo šestnajstih knjig za otroke v koprodukciji s firenško hišo Marzocco, in milanskima založbama AMZ ter Mondadori. Pri njenem navezovanju stikov s prvo bi poleg tega za referenco lahko služil tudi knjigotrški uspeh 1951. leta izdanega prevoda Seliškarjeve *Bratovščine sinjega galeba*, ki ga je za založbo Marzocco s pomočjo in po spodbudi Luigija Salvinija pripravil Carlo Pauletti.²⁶ Vse to je omogočilo, da so izšli italijanski prevodi mladinskih del Kajetana Koviča, Frana Levstika, Mire Mihelič, Ele Peroci (pet knjig), Josipa Ribičiča, Matije Valjavca ter tri knjige ljudskih pripovedk in pravljic.²⁷ *Pravljice za lahko noč* Ele Peroci so izšle v dveh knjigah in doživele ponatis, čeprav je prva naklada dosegla 5.000 izvodov. Sodelovanje Mladinske knjige je najboljše navezovanje delovnih stikov med nekim slovenskim in tujim založnikom, saj drugi primeri niso privedli do podobnih rezultatov.²⁸

Zdi se, da je prišlo do tega sodelovanja Mladinske knjige z italijanskimi založbami kljub že omenjenim referencam posredno, ko si je slovenska založba ob eni izmed kampanj za reformo jugoslovanskega gospodarstva ter z razširitvijo svojih tiskarskih zmogljivosti s takrat enim najsodobnejših tiskarskih strojev za šestbarvni tisk pričela prizadevati za lastno izvozno orientacijo. Nemčiji je prodala paket štiridesetih slikanic, ki pa niso imele posebnega komercialnega uspeha, saj so dosegale kar štirikrat nižjo ceno kot druge istovrstne knjige. Sodelovanje so skušali navezati z Nizozemci, kasneje pa so uspeli navezati stike z vrsto drugih držav, celo z Japonsko.²⁹ Relativno skromni začetni dosežek je kljub temu privedel do posla s firenškim založnikom Marzocco, ki je že pred tem iskal stike z Vzhodom ter izdal tudi že omenjene prevode iz slovenske književnosti za mladino. Verjetno so tudi pri tem sodelovali prizadevni posamezni posredniki, vendar se njihova vloga ni dala zanesljivo določiti. Vsekakor je izpričan splet vsaj teh treh okoliščin, ki so omogočile tedanji podvig, slutiti pa se da celo možnost njegovega nadaljevanja.

Za navezovanje poslovnih stikov Mladinske knjige je pomembna njena vsakoletna prisotnost na bolonjskem sejmu mladinske književnosti (Fiera del Libro per Ragazzi), ki spada med največje tovrstne prireditve in se je vsako leto udeleži od 1.200 do 1.400 založnikov. Prireditve, ki ji slovenska javnost vsako leto namenja dokajšnjo pozornost, je bila prvič organizirana 1964. leta. Razstavni prostor obsega 21.000 m², sejem pa spremlja vrsta vzporednih prireditev – vse od različnih razstav, novinarskih konferenc, srečanj z avtorji, javnega podeljevanja nagrad do strokovnih posvetov.³⁰ V obravnavanem primeru gre za posebnost v slovenski založniški

²⁶ Anton Seliškar: *Il gabbiano azzurro*, prev. Carlo Pauletti, Firenze, Marzocco 1951. Prim. tudi: Bogomil Gerlanc: *Seliškar v italijanščini*, SPor 23.4.1952, št. 47.

²⁷ Primerjaj bibliografski dodatek.

²⁸ Sodelovanje je poskušalo vzpostaviti Založništvo tržaškega tiska ter Založbi Devin ter Maja, vendar so rezultati zanemarljivi.

²⁹ Stanka Godnič: *Na poti knjižnega sodelovanja, Kooperacija v založniškem programu Mladinske knjige*, Delo 31.5.1964, št. 147, str. 7; Zorka Peršič: *Plodno sodelovanje »Mladinske knjige« z domačimi in tujimi založniki*, Komunist 7.5.1965, št.19, str.10; Bogomil Gerlanc: *Knjigi na pot v svet*, Večer 14.3.1969, št. 61, str. 5; Bogomil Gerlanc: *Slovenske slikanice prodajamo tudi v Franciji*, Dnevnik 9.11.1969, št. 305, str. 10; Slavko Pregl: *S knjigo po svetu, VII*, Delo 11.6.1987, št. 169, str. 9 (Književni listi). Dejstvo je 17.10.1993 v pogovoru potrdila tudi Kristina Brenk.

³⁰ Leta 1995 je bilo 1441 razstavljalcev, 1996 1418 založnikov iz 75 držav). Poleg Mladinske knjige so na sejmu občasno sodelovale tudi nekatere slovenske tiskarne, pa tudi druge založbe (1995 sta sodelovali npr. DZS in Devin), vendar ni podatkov, da bi prispevale k širjenju slovenske knjige v Italiji.

praksi, saj na tujih sejmih predvsem kupujejo tuja dela, ne prodajajo pa lastnih izdaj, kot je to počela Mladinska knjiga na bolonjskem sejmu, čeprav istočasno ni mogoče spregledati nihanja med tem, ali naj bi ponujala izvirna slovenska leposlovna dela ali opozarjala predvsem na slovenske tiskarske zmogljivosti, s katerimi je razpolagala Mladinska knjiga.³¹ Zaradi obsega ilustracij predstavljajo pri izdajanju knjig za otroke dobršen del cene tiskarski stroški, ki pa se zmanjšajo, če ostajajo različne izdaje enake in se vsakokrat zamenja le tekst.

Sprotna poročila v dnevnem tisku o slovenskih vsakoletnih predstavitvah na bolonjskem sejmu so v glavnem ugodna in pohvalna, vendar obenem med vrsticami posredno opozarjajo, da kvaliteta teh izdaj za najmlajše vendarle ni na tako visoki ravni, kot si navadno predstavljamo. V vseh letih delovanja sejma slovenske knjige niso prejele nobene nagrade za grafično opremo ali ilustracije, pa tudi v izbor za razstavo najboljše opremljenih knjig niso prišle. Prvo pomembnejše priznanje so slovenski ustvarjalci prejeli šele oktobra 1994. leta na 24. kongresu Mednarodne zveze za mladinsko književnost (International Board on Books for Young People – IBBY), ko so ob številnih nagradah uvrstili na »častno listo« pisateljico Svetlano Makarovič za delo *Mačja preja*, Marlenko Stupico za ilustracije *Grdega račka* ter Dušana Ogrizka kot prevajalca *Bele košute* Jamesa Thurbera.³² Poleg tega je bilo 1996. leta izbrano besedilo Borisa A. Novaka kot poslanica ob mednarodnem dnevu knjig za otroke.³³

Slovenske izdaje očitno ne sledijo razvojnim trendom zunanjega oblikovanja knjig za najmlajše, saj praktično ne premorejo tako imenovanih trodimenzionalnih knjig igrač v obliki sestavljank, zgibank, zlagank in knjig, oblikovanih po videzu različnih predmetov. Zaostajanje je opazno tudi pri spremljanju knjig z avdio-vizualnimi sredstvi in računalniškimi programi, predvsem pa je razkorak viden v založniških programih. Medtem ko Mladinska knjiga (praktično edini slovenski založnik, ki si prizadeva posredovati slovensko književnost za otroke v Italijo) predstavlja predvsem program za otroke na predšolski stopnji in še tu ostaja znotraj njenega tradicionalnega pojmovanja, je težišče mednarodne založniške ponudbe na poučnih in didaktičnih knjigah, na priročnikih, leksikonskih in poljudnoznanstvenih delih, ki jih slovenske založbe praviloma kupujejo od tujih partnerjev.³⁴ Iz poročil je razvidno, da naš knjižni trg ne sledi komercialnim prijemom, ki so

³¹ Leta 1989 so na sejmu v Bologni ponujale svoje usluge Tiskarna Slovenija, Gorenjski tisk, Učne delavnice, Ljudska pravica in še tiskarna Mladinske knjige. Leta 1995 je Mladinska knjiga navezala stike z Južno Korejo. Prim: Jasna Merku: *Delež slovenskih založb*, PDK 14.4.1989, št. 88, str. 9; Marijan Zlobec: *Vedno večje zanimanje za otroško literaturo*, Delo 8.4.1995, št. 82, str. 8; Marijan Zlobec: *Všečna predstavitev naših knjig na bolonjskem sejmu* 17.4.1996, št. 89, str. 13.

³² Tanja Pogačar: *Priznanja našim ustvarjalcem*, Delo 22.10.1994, št. 246, str. 9; *Častna priznanja slovenskim ustvarjalcem za mladino*, Knjiga 1994, št. 9/10, ovitek.

³³ *Otroštvo svetlobe in sence*, Poslanica za 2. april 1997, Delo 18.4.1996, št. 90, str. 13 (Književni listi); Tanja Pogačar: *Knjige kot most med otroki in odraslimi*, Delo 19.9.1996, št. 217, str. 15, (Književni listi).

³⁴ Branko Vrčon: *Sejem otroške knjige v Bologni*, Knjiga 1972, št.5, str. 376–377; Iztok Ilich: *Trinajstič Bologna*, Knjiga 1976, št.4/5, str. 196–197; Igor Gedrih: *Razglednice iz Bologne*, PDK 13.5.1977, št. 9, str. 8; Igor Gedrih: *Mednarodna razstava mladinskih knjig v Bologni*, NRazgl 20.5.1977, št. 10, str. 267; Jasna Merku: *Sejem knjig za mladino nudi vpogled v pravljčni svet*, PDK 14.4.1988, št. 88, str.9; Marijan Zlobec: *Z ignoranco uveljavitve ne bo*, Delo 12. 4. 1994, št. 84, str. 8; Jože Stabej: *Bologna*, Knjiga 1994, št. 3–4, str. 63; Marijan Zlobec: *Vedno večje zanimanje za otroško literaturo*, Delo 8.4.1995, št. 82, str. 8; Peter Svetina: *Na*

običajni na Zzapadu, kjer knjige povezujejo z reklamami in popularizirajo svoje junake, tako da jih izkoriščajo pri oblikovanju šolskih potrebščin, posterjev, modnih dodatkov, oblačil. Zaradi tržnih prijemov, ki jih slovenska ponudba ni upoštevala, postajajo junaki književnosti za mladino in otroke tipizirani, klišejski, vendar zelo popularni, kar pa ne velja za nobenega slovenskega. Nad klasičnimi deli, ki ostajajo v bližini andersenovske in grimmovske tradicije, dobivajo drugod premoč ameriške in japonske risanke, ki pa nimajo dodatnih konotacij in jih sprejemnik praviloma ne dojema kot pričevanje o neki nacionalni kulturi. V osnovi gre povsod za možnosti, ki jih koprodukcije različnih oblik nudijo pri zmanjševanju stroškov in za izkoriščanja ogromnega, profitno zanimivega tržišča. Od tod povezanost književnosti za mladino in otroke s stripi, filmom ter televizijskimi oddajami vseh vrst, zadnja leta se uveljavljajo knjige na zgoščenkah ter druge računalniške aplikacije, o čemer je pri slovenskem založništvu morda mogoče najti le kakšen prvi poskus. Pri ponudbi književnosti za mladino ni prišlo do izrazitejših povezav med uspešnimi slovenskimi filmi za mladino ter knjigami, ki bi jih ponudili skupno, čeprav so bili nekateri komercialno zanimivih tudi na mednarodnem tržišču.

Književnost za otroke in mladino se vse bolj izrazito deli na klasično ter komercialno, kar se vidi tudi v slovenskih založniških programih, vendar se ne na eni ne na drugi ravnini ne more uveljaviti kot enakovreden partner. Ne v klasiki ne v komercialni književnosti ni ali pa se ne zna poiskati popularnega junaka, ki bi se ga lahko uveljavilo v mednarodnem prostoru. Prav tako se skoraj ne sodeluje z najpomembnejšimi mednarodnimi organizacijami za otroško in mladinsko književnost, ne vključujemo se v založniške informacijske tokove, nismo pretirano aktivni na njihovih strokovnih posvetih, kjer nastajajo priporočilni sezname in se delijo ugledne nagrade. *Izkorišča se le bolonjski sejem* in še pri tem je kljub občasnemu sodelovanju drugih slovenskih založb uspešna le ena sama. Pomenljivo je tudi dejstvo, da je bilo sodelovanje na tem sejmu vsekoli domena Mladinske knjige in da so bile druge jugoslovanske založbe neprimerno bolj skromno prisotne, tako da se je slovenska knjiga laže prebijala iz anonimnega uokvirjanja v jugoslovanski književnosti.

Uspeh Mladinske knjige je torej ohrabrujoč, vendar je omejen na razmeroma kratko obdobje, saj je petnajst od šestnajstih knjižnih prevodov izšlo v letih 1965–1970. Štiri enote so izdali v sozaložništvu s firenško založbo Marzocco 1965, nato pa po tri z milansko založbo AMZ oziroma Mondadori v letih 1967, 1969 in 1970. Očitno so nastale ovire, tako da je najprej zamenjala partnerja, nato pa je sodelovanje zamrlo in se kasneje pojavljalo le še sporadično. Iz razpoložljivega gradiva je težko sklepati o vzrokih, zaradi katerih je prišlo do težav, vsekakor pa so se sledi sodelovanja poznale še kasneje, tudi po zamenjavi urednikov ter upokojitvi Zore Peršič, ki je vodila te stike in še sodeluje z italijanskimi založniki. Pri oceni tega sodelovanja ne gre pozabiti, da se je zanimanje za slovensko mladinsko književnost pričelo razvijati že pred razmahom koprodukcije z Mladinsko knjigo, poleg tega pa so se v teh letih pojavljala tudi druga prizadevanja za širjenje in uveljavljanje slovenske mladinske književnosti.

Japonskem za otroke prevaja cesarična, Pisani svet bolonjskega knjižnega sejma, Delo 13.4.1995, št. 86, str. 11 (Književni listi); Jasna Merku: *Razveseljujoč obračun letošnjega mladinskega knjižnega sejma v Bologni*, PDK 19.4.1995, št. 103, str. 13; Vesna Gomezelj Mikolič: *Magično ogledalo, da se počutiš kot otrok*, PrimN 28.5.1995, št. 34, str. 16 (7. val).

Književnost za mlade bralce pri narodni manjšini

Izdaje leposlovja za mlade bralce v italijanščini imajo posebno vlogo tudi v življenju slovenske manjšine, zato so številne namenjene predvsem slovenski in ne italijanski publiki. Vseeno se tudi v teh primerih pojavljajo, zaenkrat malo upošte-vane, možnosti za uveljavljanje slovenske književnosti v italijanskem prostoru, čemur je namenjena pozornost v nadaljevanju.

Poleg Mladinske knjige je Založništvo tržaškega tiska druga slovenska založba, ki je posvetila več naporov uveljavljanju slovenske književnosti za mladino v Italiji, vendar so rezultati teh prizadevanj neprimerno skromnejši, saj gre poleg avdio kaset v bistvu le za tri knjižne izdaje: za prevod Levstikovega *Martina Krpana*, Bambičeve manj znane slikanice *Kralj Honolulu* ter za *Zimska pravljica* Mjute Povasnice.³⁵ Založništvo je od druge polovice sedemdesetih do devetdesetih let, v času svojega intenzivnega razmaha, skušalo razširiti dejavnost tudi na področje književnosti za mladino. Ta prizadevanja je povezovalo še z drugimi založniškimi akcijami, s katerimi je želelo uresničiti svoje poslanstvo manjšinske kulturne ustanove.

Prva takšna izdaja je bila 1983. vključena v širši projekt popularizacije Levstikovega Krpana med mladimi bralci in je sovpadala tudi s slovensko in nemško izdajo povesti, z izidom grafične mape ter posnetka besedila na stereo in mono avdiokaseti. Poleg tega je izdaja nudila možnost tedaj novi obetajoči italijanski prevajalki Patrizii Raveggi, ki ji je pomagal Alojz Rebula, lahko pa se je naslonila tudi na predhodne izdaje Krpana, čeprav v kolofonu založnik navaja, da naj bi bila to prva italijanska izdaja.³⁶ Knjigotrški uspeh ni dosegel pričakovanj, saj je uredništvo *Primorskega dnevnika* še čez deset let (1993) ponujalo italijansko izdajo *Martina Krpana* brezplačno naročnikom, ki bi predčasno poravnali naročnino za njihov dnevnik.

Zanimivo je tudi, da je bil pri tem projektu prezrt edini večji doslej znani vpliv slovenskega literarnega dela na italijanskega pisatelja, o čemer je 1980. leta v polemiki z Javorškom pisala Jolka Milič. Ob njegovem tarnanju nad nepoznavanjem slovenske književnosti v svetu, zaradi česar bi morali vsakega tujega prevajalca častiti, je razkrila, da marsikdo v tujini pozna naša leposlovna dela celo bolj, kot priznava. Za dokaz navaja, da je tržaški pesnik in pisatelj Carolus L. Cergoly v svoji povesti *Fermo là in poltrona* zagrešil skorajda plagiat Levstikovega *Martina Krpana*.³⁷ Cergoly je svojo povest napisal v dveh variantah in jo objavil trikrat. Prvo varianto, v kateri Levstik celo bežno nastopi, je 9.8.1980 prinesla ugledna revija *Tutolibri*, odmevna priloga torinskega dnevnika *La Stampa*. Kasneje je predelana povest izšla v reviji *Casaviva* januarja 1988, istega leta pa tudi v knjižni izdaji, ki jo je znana založba Mondadori vključila v zbirko *Collezione Scrittori italiani e stranieri*. Prvo verzijo Cergolyjevega Krpana je v hrvaščino prevedel zagrebški italijanist in pisatelj Nedjeljko Fabrio in jo objavil v antologiji povojnih italijanskih povesti

³⁵ Fran Levstik: *Martin Krpan*, Trst, ZTT 1983; Milko Bambič: *Re Honolulu*, Trst – Verona, ZTT – Graphic Studio 1990, 63 str.; Mjuta Povasnica: *Zimska pravljica*, Trst, ZTT 1991 (Pravo ime avtorja Paolo Petriccig).

³⁶ Delo je bilo pred tem objavljeno v antologijah: *Novellieri Slavi*, Roma, De Carlo Editore 1946, 914 str. (Enciclopedia della novella); *Scrittori jugoslavi*. Fiume, EDIT 1956.

³⁷ Jolka Milič: *O Krpanovi kobilici, Cergolyjevi mezcigi in samotnem jezdecu*, NRazgl 26.12.1980, št. 24, str. 708–709.

(Zagreb, 1984) ter Tržačanovo delo omenil Jolki Milič.³⁸ Ta je pisno opozorila urednike revije *Tuttolibri*, knjižnih izdaj Mondadorija ter revije *Casaviva*, da Cergolyjeva povest ni »zgneteneta le iz njegove moke, pač pa je delo štirih rok«, o čemer bi morali obvestiti javnost.³⁹ Ob knjižni izdaji 1988. je bil v *Primorskem dnevniku* objavljen zanimiv članek o virih, ki bi jih utegnil poznati tržaški pisatelj, ter kratka primerjava obeh del.⁴⁰ Opozorilo Jolke Milič je kasneje upošteval le Miran Košuta v svoji razpravi o italijansko slovenskih odnosih, v kateri je kot rdečo nit uporabil členitev povesti o Krpanu, v slovenščino pa je Cergolyjevo povest prevedel Edo Torkar.⁴¹ Ostala slovenska javnost najprej sploh ni opazila tega plagiatu, saj ji je bil tudi avtor malo znan, čeprav so mu marsikaj objavili v reški reviji *Battana* in se je zanimal za slovensko kulturo v Trstu, vendar intimno, brez javnega nastopanja.⁴² Še bolj verjetno pa je, da ugotovitev odstopa od ustaljenih predstav o nepoznavanju in nezanimanju za našo književnost v tujini.⁴³ Zaradi tega neskladja z ustaljenim stereotipom je bila potisnjena v pozabo.

Čeprav bi lahko bila *Bambičeva slikanica* – napol strip – zanimiva za širšo publiko, je ostala dokaj neopažena.⁴⁴ Bila je ena izmed izdaj Založništva tržaškega tiska, ki je bila posvečena slikarjevi petinosemdesetletnici in torej ni bila naravnana na komercialni uspeh. V obeh primerih, pri *Krpanu* in pri *Kralju Honolulu* se je tako kot ob podobnih prizadevanjih izkazala nemoč slovenske zamejske založbe, ki ne more prodreti v italijansko knjigotrško mrežo.

* * *

Zanimivejši je izid italijanskega prevoda *Zimske pravljice*, ki je 1988. leta istočasno izšla je slovenščini, sardščini ter ladinščini, tako da so se ob tem projektu združile založbe treh manjšin. Kasneje se pojavi le še nekaj podobnih poskusov tega zanimivega sodelovanja. Kljub ukinitvi Založništva tržaškega tiska nekatera znamenja kažejo, da se omenjeno sodelovanje ohranja – čeprav na drugačni ravni-

³⁸ Pismo Jolke Milič podpisanemu z dne 15.2.1994.

³⁹ »[...] però sarebbe doveroso raccontare o sottolineare che quelle quattro o cinque paginette [...] non sono del tutto farina del sacco dello scrittore Carolus L. Cergoly, ma un pezzetto fatto a quattro mani.« Iz pisma Jolke Milič založbi Mondadori 1.3.1988. Nekaj mesecev kasneje ji je uredništvo revije diplomatsko odgovorilo, da bodo opozorilo upoštevali ob eventualnih kasnejših izdajah, o objavi pojasnila pa niso napisali nobene besede.

⁴⁰ *Martin Krpan po celem svetu znan, Italijanska revija objavila Cergolyjevo »pravljico« o Levstikovem junaku*, PDK 5.2.1988, št. 29, str. 9; Carolus L. Cergoly: *Cesar in tihotapec, Primorska srečanja* 1988, št. 79, str. 56–57.

⁴¹ Miran Košuta: *Krpanova sol, Slovensko-italijanski in obratni literarni odnosi, Jezik in književnost*, II/1991, str. 33–52.

⁴² O odnosu Carolusa L. Cergolyja (1908–1987) do slovenske kulture prim.: Ferruccio Fölkel: *Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana, Il Piccolo* 12.3.1994, str. 3. V svojem romanu *Il complesso dell'imperatore* (1979) je upodobil tudi požig Narodnega doma v Trstu. Rad je poudarjal, da se v njegovih tržaških žilah pretaka italijanska, hrvaška in slovenska kri.

⁴³ Carolus L. Cergoly je sodeloval s Ferruccion Fölkelom pri nastajanju knjige *Trieste, provincia imperiale*, Milan 1983, str. 145–149, 225, v kateri je Kosovel označen (poleg Sveva in Sabe) za enega treh velikih Tržačanov. Carolus L. Cergoly je tudi zanimiv komentator Slataperjevega dela *Moj Kras (Il mio Carso)*. Prim. tudi Suzi Pertot: *Carlo L. Cergoly o Sabi in Trstu*, PDK 28.10.1983, str. 3.

⁴⁴ Milko Bambič: *Re Honolulu*, Trst – Verona, ZTT – Graphic Studio 1990, 63 str.

ni. Šest let kasneje je namreč izšla naslednja podobna slikanica istega avtorja z izdajami v nadiškem narečju, slovenščini, italijanščini in dveh različicah furlanščine.⁴⁵ Na knjižnem sejmu v Bologni 1994. leta je bila še pred tem tudi posebna razstava književnosti za otroke, ki jo izdajajo založbe manjšin iz Italije. V tedaj izdanem katalogu so bili prvič zbrani vsi podatki o mladinskih izdajah v manjšinskih jezikih, načrtovali pa so še simpozij o književnosti za mladino pri manjšinah, ki pa ni bil realiziran. Tedaj je bila razstavljena tudi prva knjižna izdaja mladinskega slovstva v terskem narečju *Po našin*, ki jo je založila občina Bardo. Najpomembnejši organizator razstave je bil Centro studi Alberto Alberti v Trstu.⁴⁶

Nacionalna komponenta je ostala stalnica tudi pri delu, ki jo tudi v kasnejših letih vodi Centro studi Alberto Alberti v Trstu, čeprav se pri tem bori s precejšnjimi težavami. Po prvem skupnem natečaju za mladinsko književnost manjšinskih jezikov v Italiji ter izdaji *Zimske pravljice* 1991. leta se je v širši javnosti malokrat pojavljal, tako da je ponovno zbudil večjo pozornost šele 1994. leta, ko je postal nosilec priprav za skupen nastop manjšinskih založb na bolonjskem sejmu. Nato je bila leta 1995 ustanova zadolžena, da pripravi program za mlade bralce v okviru drugega tržaškega knjižnega sejma Trg Guttenberg. Zagotovila je tudi slovensko prisotnost in javne nastope slovenskih ustvarjalcev, kar se je nadaljevalo tudi naslednja leta.⁴⁷ Vztrajno povezovalno spremljanje manjšinskih založb, vzpostavljanje distribucijske mreže in podobna prizadevanja so dala prve rezultate, vendar predvsem zaradi vztrajnosti, ki jo je vložil vodja tržaškega centra Livio Sossi. Zgleda, da se zamisel postopoma širi tudi v sosednje kraje, saj se vse pogosteje pripravljajo knjižne razstave in sorodne prireditve, ki praznični čas, ko se otroke pogosto obdaruje tudi s knjigo, izkoristijo za takšne promocije knjig. V Koprivi, vasi nedaleč od Krmina, kjer je prisotna tudi furlanska manjšina, so npr. 1996. leta priredili knjižno razstavo za mlade bralce. V okviru spremljajočih prireditev so posebej predstavili tudi že omenjeno delo Mjute Povasnice *Jubiza e Arpit*, reška založba EDIT pa književno ustvarjalnost italijanske manjšine na Hrvaškem in v Sloveniji.⁴⁸

Stiki med založbami manjšin so se torej pričeli intenzivneje oblikovati po prvem italijanskem vsedržavnem posvetovanju o književnosti za mladino in otroke. V Trstu ga je organiziral Centro studi Alberto Alberti od 2. do 4. decembra 1988. Ustanova sicer ni ohranila kontinuitete z »regionalnim in primerjalnim srečanjem

⁴⁵ Mjuta Povasnica: *Jubiza an Arpit*, ilustr. Luisa Tomasetig, Špeter Slovenov, Študijski center Nadiža 1996. Prim.: *Il libro di Luisa, »Jubiza an Arpit« in sloveno, friulano ed italiano*, Novi Matajur 29.2.1996, št. 8, str. 3; Pavel Petričič: Nova lepa slikanica iz Nadiških dolin, PDK 29.2.1996, št. 48, str. 10.

⁴⁶ *Mladinski knjižni sejem pozna manjšine*, PDK 6.4.1994, št. 92, str. 4; *Prvi skupni nastop manjšinskih založb*, PDK 8.4.1994, št. 93, str. 11; Marijan Zlobec: *Z ignoranco uveljavitve ne bo*, Delo 12.4.1994, št. 84, str. 8.

⁴⁷ Tatjana Dolhar - Sossi: *»Veliko mi je bilo do slovenske prisotnosti«*, 2. Trg Guttenberg, PDK 25.5.1995, št. 138, str. 13; prim. tudi plejado člankov od 26.5. do 5.6.1995 v *Primorskem dnevniku*. Leta 1996 je na tretji enaki prireditvi sodelovali Boris A. Novak, poleg tega pa so počastili petdesetletnico revije *Pastirček*, ilustratorka Jasna Merkù je vodila delavnico, predstavila se je tudi ilustratorka Vesna Benedetič. Prim. (bip): *Vabljev program tretje izvedbe Trga Guttenberg*, PDK 31.5.1996, št. 125, str. 5; -bov-: *Pesnik Boris A. Novak v gosteh*, PDK 12.6.1996, št. 135, str. 5.

⁴⁸ *A Capriva mostra di libri per ragazzi*, Novi Matajur 5.12.1996, št. 47, str. 3.

o mladinski književnosti«, ki je potekalo že 1988. leta.⁴⁹ Tokrat so namreč osrednjo pozornost posvetili založništvu književnosti za mladino pri narodnih manjšinah v Italiji, ki so se intenzivno odzvale pobudi, tako da so sodelovali predstavniki osemnajstih jezikovnih manjšin v tej državi, med katere je bila aktivno vključena tudi slovenska. Narodna in študijska knjižnica v Trstu je pripravila eno izmed dveh dokaj odmevnih knjižnih razstav mladinskih publikacij, ki jih je slovenska manjšina izdala na ozemlju današnje Furlanije Julijske krajine. Avtorici Magda Pavlič Maver ter Ksenija Majovski sta zbrali več kot 300 tovrstnih del, bibliografski popis pa je celo obsežnejši.

S samostojnim referatom je na simpoziju sodelovala Živa Gruden.⁵⁰ Poleg dejavnosti Založništva tržaškega tiska je predstavila Študijski center Nadiža, ki je tedaj imel za seboj že desetletno raznovrstno dejavnost, v kateri so vidno mesto zavzele publikacije, namenjene zblžanju in medsebojnemu spoznavanju slovenskih in italijanskih otrok, obenem pa tudi osveščanju narodnostno indiferentnih pripadnikov manjšine. Značilna je serija sicer drobnih, le po šestnajst strani obsegajočih knjižic *Pravce iz Benečije*. Prinašajo zapise ljudskih pravljic v narečju in prevode v italijanščino, zbranih na natečaju Moja vas, na katerega pošiljajo svoje spise otroci. Te knjižice ostajajo namenjene le internim potrebam Beneških Slovencev, na širšem knjižnem trgu pa se niso pojavile in so še danes težko dostopne.⁵¹ S temi izdajami se je Študijski center Nadiža uvrstil med vodilne tovrstne ustanove. Poleg referatov je tudi okrogla miza pokazala, kako pomembna je književnost za mladino in otroke, s katero vse manjšine skušajo v večjezičnem okolju razvijati jezikovno kulturo svojih otrok in okrepite zavest o nacionalni pripadnosti.

Zavest o pomenu mladinske književnosti za vzgojne namene pri oblikovanju nacionalne strpnosti in medsebojnega spoštovanja ostaja živa in se občasno uresničuje ob različnih izdajah mladinske književnosti. Tako je oddelek za sodobne jezike videmske univerze oktobra 1994 izdal slikanico *Relè in sreča*.⁵² Relè, mala miška, ki se zna pogovarjati v devetih jezikih, je glavni junak dela, ki želi na svojevrsten način prispevati k odpravljanju jezikovnih pregrad in obenem vzpodbuditi med otroki ljubezen do maternega jezika ter spoštovanje do jezika soseda. Knjigo so izdali s sodelovanjem slovenskega kulturnega društva Studenci in Zveze Slovencev po svetu. Slovesno so jo predstavili v Svetem Lenartu Slovenov ter jo poklonili vsem osnovnošolcem videmske pokrajine, kar je nedvomno spodbudno, opozarja pa na

⁴⁹ Predstavniki osemnajstih manjšin kritično o mladinski literaturi; PDK 3.12.1988, št. 270, str. 6; Razstava in bibliografija slovenskih publikacij, PDK 4. 12. 1988, št. 271, str. 6; *Otrok, jezik in knjiga*, Novi Matajur 8.12.1988, št. 45, str. 3; *Un libro solo ma in più lingue*, Novi Matajur 8.12.1988, št. 45, str. 3. O srečanju, ki je potekalo sredi sedemdesetih let je poročal Marijan Breclj v *Knjižnici* 1975, št. 1–4, str. 165–166, vendar ga na tržaškem posvetu 1988. leta ni nihče omenjal.

⁵⁰ Živa Gruden: *Otrok, jezik in knjiga*, Novi Matajur 1988, št. 45, str. 3.

⁵¹ *Il mendicante avido*, zapisala učenka Anna Mattiellig, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str.; *Il servitore del diavolo*, zapisala učenka Mariarosa Bucovaz, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str.; *Tonino e la ragazza dai piedi rovesciati*, zapisal Daniele Crucil, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str.; *Gli uomini della grandine*, zapisal Igor Cencig, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str.

⁵² Alessandro D'Osualdo: *Relè e la fortuna*, Videm, Università degli studi di Udine 1994.

poseben pomen, ki ga v teh primerih dobiva leposlovje za mlade bralce in zahteva dodaten premislek.⁵³

Zanimivo je, da se teh razsežnosti in možnosti bistveno manj poslužuje italijanska manjšina v Sloveniji, saj je prva nam znana dvojezična publikacija, namenjena mladim bralcem, izšla šele konec 1996. leta v samozaložbi. Nelda Štok-Vojška je izdala hudomušni sprehod skozi abecedo *Nagajivi prijatelji – Amici dispettosi*, ki naj bi mu sledila še zbirka istrijskih pripovedk.⁵⁴

* * *

Manjšinske založbe oziroma tiste izdajateljske ustanove, ki delujejo na narodnostno mešanih območjih, v svoje programe za mladino dosledno vključujejo tudi dela z nacionalnimi vrednotami, s katerimi skušajo privzgojiti mlademu bralcu čut za materni jezik, ga narodnostno osvestiti ter oblikovati pozitiven odnos do nacionalne kulture. To pa je tudi edina situacija, ko se književnost za mlade bralce navezuje v hierarhijo nacionalnih vrednot in kulturno identiteto. Književnost za otroke in mladino namreč ostaja tudi v okviru pričujoče raziskave anonimna, miljejsko komajda determinirana, ne povezuje se ne z avtorjem ne s specifičnimi vrednotami kulture naroda, ki mu pripada. Zato ostaja v veliki meri prezrta tako pri kritiki kot pri prevajalcih. Oddaljena je od možnosti, da bi postala predmet širše kritične obravnave, da bi zbudila večje zanimanje publicistike in da bi služila tudi za afirmacijo književnosti nekega naroda pri sosednjem. Književnost za mlade bralce ostaja v prvi vrsti zanimivo tržno blago in tudi tovrstna slovenska književnost v Italiji ima predvsem takšne knjigotrške značilnosti. V okviru teh njenih lastnosti je mogoče iskati odgovor na vprašanje, zakaj so raziskovalci literarnih stikov posvetili tej zvrsti tako malo pozornosti, kljub temu da je dosegla največji obseg in zelo raznovrstne oblike prodiranja v italijanski prostor. Prevodi te plasti slovenske književnosti so ostali zapisani dnevnemu dogajanju.

Na tem mestu postane razvidno jedro v uvodu opredeljenega paradoksa. **Književnost za mlade bralce s svojo literarnostjo funkcionira avtonomno, celo izven neliterarnega konteksta.** Dosega torej točno tisto stopnjo, ki si jo želi vsak posrednik, ko hoče, da prevod leposlovnega dela **učinkuje zaradi svoje literarne kvalitete in ne zaradi sekundarnih motivov.** Obenem pa prav zaradi tega izid in **usoda prevoda ne pomeni afirmacije nacionalne književnosti** in ostaja **izven zanimanja raziskovalcev, ki jih največkrat zanima uveljavljanje literature kot sredstva za afirmacijo celotne nacionalne književnosti**, marsikdaj pa vidijo v njej tudi možnost za potrjevanje samobitnosti naroda ali manjšine. Opisana ambiguitetnost je ključnega pomena za raziskovanje položaja slovenske književnosti za mlade bralce. Navadno se želi, da bi jo sosednji narod sprejemal kot umetniško sporočilo enako drugim delom svetovne književnosti, vendar postane takšen cilj nezanimiv, če se izgubijo lastnosti, ki določeno besedno umetnino uvrščajo v nacionalno literaturo. Vprašanje je, ali sta ti dve zahtevi združljivi, saj tega v dosedanjih procesih ni bilo mogoče opaziti.

⁵³ Rudi Pavšič: »Relé« odpravlja jezikovne pregrade, PDK 4.10.1994, št. 271, str. 10.

⁵⁴ Nela Štok-Vojška: *Nagajivi prijatelji – Amici dispettosi*, prev.: avtorica, ilustr. Nejka Selišnik, Izola, samozaložba 1996. Prim.: *Antropomorfne črke in ločila*, PrimN 27.12.1996, št. 101, str. 7.

BIBLIOGRAFSKI DODATEK

- Bambič, Milko:** *Re Honolulu; (Kralj Honolulu)*; prev. Paola Lucchesi. Trst – Verona, ZTT – Graphic Studio 1990, 63 str.
- Bevk, France:** *La bambinaia; (Pestrna)*; prev. Ezio Martin. Zurigo, Edizioni svizzere per la gioventù 1957, 36 str.
- Bevk, France:** *Ragazzi soli; (Pestrna, Tovariša)*; prev.: Ezio Martin. Torino, G. B. Parovia & C. Colona 1959, 145 str. (Le Gemme d'oro per ragazzi)
Ponatis 1965.
- Chiabudini, Ilde – Raffaella Iussa:** *Sada te povien – Ora ti racconto.* – Špeter Slovenov, Kulturno društvo Studenci 1996
- Firmani, Roman:** *Andren: l'ultimo gnomo.* (Andren: Zadnji škrat). Trst – ZTT 1989, 48 str. Vzpredno besedilo – ital. in slovensko beneško narečje. Ilustr.
- Ingolič, Anton:** *La banda dei chiodi. La società segreta P.G.C.; (Tajno društvo PGC)*; prev. Franc Dakskobler, kom. Vittorio Marino. Padova, Messaggero 1974, 157 str. (L'Astronave)
- Ingolič, Anton:** *La liceale; (Gimnazijka)*; prev. Franc Dakskobler. Padova, Messaggero 1976 (L'Astronave), 223 str.
Giordano Tollardo: *Prefazione*
- Ingolič, Anton:** *La galea sommersa; (Potopljena galeja)*; prev. Franc Dakskobler. Padova, Messaggero 1979
Skrajšana izdaja, priredba prevajalca.
- Jurčič, Josip:** *Il figlio del vicino; (Sosedov sin)*; prev. Enrico Damiani, Janko Jež. Roma, De Carlo 1944
- Jurčič, Josip:** *Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno. Racconto storico del XV secolo; (Jurij Kozjak)*; prev. Ferdinand Kolednik. Milano, Istituto di propaganda libraria 1947, 157 str.
Več ponatisov: 1947, 1959, 1968
- Jurčič, Josip:** *La vendetta dello Zingaro Giorgio Kozjak, giannizzero sloveno; (Jurij Kozjak)*; prev. Franc Kolednik. Padova, EMP 1974
- Kovič, Kajetan:** *Draghetto Folletto; (Zmajček Direndajček)*; prev. Vasilka Stanovnik, Renato Caporali. Ljubljana, MK – Firenze, Marzocco 1987, 24 str.
- Krivos, Marko:** *Tre favole: una dolce, una soffice ed una quasi azzurra; (Tri pravljice, ena sladka, ena mehka in ena skoraj sinja)*; prev. Paola Lucchesi, ilustr. Claudio Palčić; Trst, ZTT 1991, 28 str.
- Levstik, Fran:** *Chi ha fatto la camicina di Paolino; (Kdo je napravil Vidku srajčico)*; prev.: Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana MK – Firenze, Marzocco 1965
- Levstik, Fran:** *Martin Krpan;* Prev.: Patrizia Raveggi in Alojz Rebula. Trst, ZTT 1983
- Makarovič, Svetlana:** *La Libellula. Opera in due atti di Svetlana Makarovič.* Musica di Pavle Merkù; (*Kačji pastir*); prev. Pavle Merkù. Milano, Casa Musicale Sonzogno 1976, 52 str. Dvojezično.
- Makarovič, Svetlana:** *Tredici fiabe per la buonanotte; (Miška spi. Trinajst bajk)*; prev. Franc Dakskobler. Brescia, La scuola 1977, 64 str. (Biblioteca dell'amicizia, Serie 2; no 4)
- Marinc, Marjan:** *La paura ha gli occhi grandi; (Strah ima velike oči)*; prev. Lucia Scher. Brescia, La scuola 1972, 169 str. (Millelibri, Narratori moderni)
- Mihelič, Mira:** *Il viaggio meraviglioso di Giannino; (Puhek v Benetkah)*; prev. Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana MK – Firenze, Marzocco 1965, 20 str.
- Peroci, Ela:** *La casetta di dadi; (Hišica iz kock)*, prev. Vida Šturm in Renato Caporali. Ljubljana, MK – Firenze, Bemporad Marzocco 1965
- Peroci, Ela:** *L'ombrello volante; (Moj dežnik je lahko balon)*; prev. Vida Šturm, Renato Caporali. Ljubljana, MK – Firenze, Marzocco 1965, 16 str.

Peroci, Ela: *I racconti della buona notte. I., II.*; (*Pravljice za lahko noč*. Izbor); prev. Mirko Federico Rijevec. Milano, Editrice AMZ – Ljubljana, MK 1967, 132 + 116 str. Ponatis 1970, naklada: 5.000.

Peroci, Ela: *Il gatto ciabattino; (Muca Copatarica)*; prev. –. Milano, AMZ – Ljubljana, MK 1969.

Peroci Ela: *Il cappellino, il gallo, e il fiore; (Klobuček, petelin in cvetica*. Izbor); prev. Silvester Škerl. Milano, Mondadori – Ljubljana MK 1970, 16 str. (Il castello incantato)

Povasnica, Mjuta: *Zimska pravljica*. Trst, ZTT 1991

Knjiga je izšla istočasno v štirih jezikih: slovenščini, italijanščini, ladinščini (Istituto Cultural Ladin di Vigo di Fassa), sardščini (Papiros di Nuoro). Ilustr.

Povasnica, Mjuta: *Jubica an Arpit*. Špeter Slovenov 1996 (Flores)

Variante v nadiškem narečju, knjižni slovenščini, italijanščini, furlanščini (varianti osrednjega govora in valcellinskega). Sožaložništvo: Devin, Lipa, Furlansko filološko društva, kulturni krožek Menocchio. Ilustr. Mjuta Povasnica je psevdonim, pravo ime je Paolo Petricig (Petričič).

Prežihov, Voranc: *I mughetti; (Solzice)*; prev. Mirko Federico Rijavec. Brescia, La scuola Editrice 1966

Ribičič, Josip: *Le avventure di Topolino; (Miškolin)*; prev. Evelina Umek Kajzer. Milano, Mondadori – Ljubljana MK 1970, 16 str. (Il castello incantato)

Seliškar, Anton: *Il Gabbiano Azzurro; (Bratovščina Sinjega galeba)*; prev. Carlo Pauletti, Luigi Salvini. Firenze, Marzocco 1951, 130 str. (Capolavori stranieri per la gioventù 67) Ponatisi 1963, 1966. Delo je izšlo v zbirki: Velika tuja dela za mladino.

Suhodolčan, Leopold: *I dodici elefanti; (Dvanajst slončkov)*; prev. Vasilka Stanovnik, Renato Caporali. Ljubljana, MK – Firenze, Marzocco 1987

Valjavec, Matija: *Il pastore; (Pastir)*; prev. Mirko Federico Rijavec. Milano, Editrice AMZ – Ljubljana MK 1967

Valjavec, Matija: *Il giovane pastore; (Pastirček)*; prev. Evelina Umek. Milano, Mondadori – Ljubljana, MK 1969

Zajc, Dane: *Il gattino bianco; (Bela mačica)*; prev. Silvester Škerl. Milano, Mondadori – Ljubljana MK 1970, 16 str. (Il castello incantato)

Štok-Vojška, Nela: *Nagajivi prijatelji – Amici dispettosi*; prev. avtorica, ilustr. Nejka Selišnik. Izola, samozaložba 1996

Slovensko ljudsko slovstvo (za mlade) v italijanščini

Racconti popolari; (Ljudske pripovedke); prev. Mirko Rijavec. Milano, AMZ – Ljubljana, MK 1967, 17 str.

Ponatis 1970. Vsebinska: *Bogata in uboga sestra, Pravljica o beli kači*.

L'uccello d'oro; (Zlata ptica. Izbor ljudskih pripovedk); prev. Evelina Umek. Milano, Mondadori – Ljubljana, MK 1969

I tre piselli; (Trije grahki); prev. Evelina Umek. Milano, Mondadori – Ljubljana MK 1969

La casetta di cioccolato; (Medenjakova hišica); prev. Evelina Umek. Milano, Mondadori – Ljubljana, MK 1969, 16 str. (Il castello incantato 4)

Priredila France Bevč in František Hrubin. Vsebinska: *Janko in Metka, Medenjakova hišica*.

Le tre comari volpi; (Tri botre lisičice; pripovedka); ur. Milko Matičetov, prev. Gino Brazzoduro. Firenze, Marzocco 1978, 24 str.

Pripovedoval Stefano di Floriano, zapisal Milko Matičetov.

Leggende slovene; (Slovenske legende); ur. Franc Dakskobler, prev. Franc Dakskobler. Padova, Messaggero 1981, 155 str. (I racconti 9)

Gianni Riccino; (Janček ježek, pripovedka); prev. Vasilka Stanovnik. Firenze, Marzocco 1987, 18 str.

Il mendicante avido; (Beraška požrešnost); zapisala učenka Anna Mattielig, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig. Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str; (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

Il servitore del diavolo; (Zlodejeva služba); zapisala učenka Mariarosa Bucovaz, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig. Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str; (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

Tonino e la ragazza dai piedi rovesciati; (Tonin in krivopeta); zapisal Daniele Crucil, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Luisa Tomasetig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str; (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

Gli uomini della grandine; (Točaji s točo) zapisal Igor Cencig, prev. Paola Lucchesi, ilustr. Alvaro Petricig, Trst, ZTT – Študijski center Nadiža 1992, 16 str; (Collana Favole della Benecia a cura del Centro Studi Nediža)

Summary

SLOVENE LITERATURE FOR YOUNG READERS IN ITALIAN SPACE

The books for children and the youth (approximately 30 bibliographic units from 180 independent literary publishings) are believed to present the major part of translated Slovene literature into Italian after the 2nd world war. In the past this layer of Slovene literature rarely appeared in the Italian region. Now even big Italian publishers show their great interest. This embarrasses the researchers of Slovene-Italian contacts who, as a rule, disapprove this phenomenon and mostly mention it. They are satisfied with the finding that the books present commercially interesting goods, next to encyclopaedia and annuals best sold. The data about a quite successful selling actually cannot be harmonised with the existing stereotypes, such as that Slovene literature in Italy is unknown, commercially uninteresting and not causing enough public interest. The presentation of a repertoire of translated books, their appearance and reconstruction of the processes penetrating this genre of Slovene literature into Italian space desires an answer: how can such a wide response be achieved and which layers of individual literary works have been realised in the literary communication with a reader.

Translated by *Bojana Panevski*